

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**TSUMBANḐILA YA VHUGUDISI NA VHUGUDI HA
ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI NA ZWAVHUDAVHIDZANI**

TSHIVENḐA

**LUAMBO LWA HAYANI
LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA
LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA VHUVHILI**

GIREIDI 10-12

2010

THEBULU YA ZWI RE NGOMU

ZWI RE NGOMU		SIATARI
1	NDIVHO	03
2	U N̄WALA SA MAITELE	03
3	TSHAKA DZA MAANEA	04
3.1	Maanea a u anetshela	04
3.2	Maanea a mbuletshedzo	05
3.	Maanea a tsenguluso	05
3.4	Maanea a u ṭaṭa	06
3.5	Maanea a disikhesivi/u ṭaṭa ho linganyiswaho	06
3.6	Maanea a khumbudzo kana a u vhuisa muhumbulo	07
3.7	Tshivhumbeo tsha maanea	08
4	ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI	09
4.1	VHURIFHI VHU SI HA FOMAḶA	09
4.2	VHURIFHI HA FOMAḶA	10
4.3	MEMORANDAMU	11
4.4	ADZHENDA NA MAAMBIWA A MUṬANGANO	13
4.5	ḶIN̄WALOVHUṆE/KHARIKHUḶAMU VITHAE	15
4.6	NGANEVA VHUTSHILO YA MUFU	17
4.10	MUVHIGO	17
4.7	ATHIKIḶI YA GURANNḶA/MAGAZINI	20
4.8	EDITHORIALA	21
4.9	KHOLUMU	22
4.11	INTHAVIYU	22
4.12	TSHIPITSHI	24
4.13	MUFHINDULANO	25
4.14	TSENGULUSO / RIVIWU	26
5	ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI	28
5.1	KHUNGEDZELO	28
5.2	FUḶAYASI	28
5.3	PHOSIṬARA	29
5.4	MASIA NA NDAELA	31
5.5	DAYARI	31
5.6	GARAṬA YA THAMBO	32
5.7	GARAṬA YA POSWO	33
5.8	U ḶADZA FOMO	34

1 NDIVHO

Heḽi ḽiḽwalo ḽi nga shumiswa nga vhadededzi na vhagudi vha Luambo lwa Hayani, Luambo lwa u Engedza lwa u Thoma na Luambo lwa u Engedza lwa Vhuvhili. ḽi dovha ḽa thusa u funza na u ḽwala zwibveledzwa zwa vhusiki na zwa vhudavhidzani.

2 U ḽWALA SA MAITELE

U ḽwala na u ola zwibveledzwa ndi maitele a bvelelaho a tshi ya phanḽa. Ndi zwa ndeme u ḽea vhagudi tshifhinga uri vha kone u ita maitele haya. Vha fanela u:

- nanga ḽhoho, ndivho na u vha vha ḽanganedzaho mafhungo a zwa zwibveledzwa zwi teaho u ḽwalwa kana u olwa.
- haseledza nga mihumbulo yo fhambanaho vha tshi shumisa, sa tsumbo, mimepe ya mihumbulo, tshathi i elelaho, mitevhe.
- kwama zwiko zwo teaho, u nanga mafhungo o teaho nahone vha dzudzanya mihumbulo iyo.
- bveledza mveto-mveto ya u thoma i dzhielaho nḽha: ndivho, u vha vha ḽanganedzaho mafhungo, ḽhoho, lushaka lwa tshibveledzwa.
- vhalala mveto-mveto ya u thoma nga u sasaladza nahone vha wana maambiwa-vho a bvaho kha vhaḽwe (khonani dza kiḽasini, vhadededzi, vha muḽa).
- bveledza mveto-mveto nnzhi hu ne zwa konadzea.
- vhalulula (hune zwa ḽoḽa u dovha u amba nga hazwo), u vhalulula u tshi khakhulula he ha khakhea na u sedzulusa mveto-mveto nga vhusedzi.
- bveledza mveto-mveto yo olwaho zwavhuḽi ya u fhedzisa.
- humbula nga ha u saukanya tshibveledzwa tsha u fhedzisa nga ene muḽe na musi e na vhaḽwe vhagudi ngae na musi e na mudededzi.
- U ḽekedza tshibveledzwa tsha u fhedzisa nga u ḽoḽou pfa mihumbulo ya thanga dzawe, vhadededzi, vhabebi na vhaḽwe vha re na dzangalelo.

Thanyelani

- Vhagudi vha tea u ḽwala nga misi yoḽhe. Dzhenala dza ḽuvha ḽiḽwe na ḽiḽwe kana vhege iḽwe na iḽwe, dzine dza sa ḽoliwe lwa tshiofisi, ndi zwishumiswa zwa ndeme kha u ḽuḽuwedza uri hu ḽwaliwe.
- Kha u ḽwala ha tshiofisi, vhadededzi vha eletshedziwa u linga tshikili tshithihi kana tshipiḽa tshatsho tshine tsha khou gudiwa musi hu tshi khou itwa mushumo uyu. Tsumbo, zwikili zwoḽhe zwa luambo a zwo ngo tea u ambiwa ngazwo kha ḽiga ḽiḽwe na ḽiḽwe ḽa kuitele kwa mushumo uyu sa zwo iteaho murahu. Ngauralo u ḽwala sa tshikili zwo hangwiwa lunzhi. Zwo tea u wana u linga ha vhaulondo.

- Thangana ya murele i tea u kona u sedzulusa mushumo wa muñwe nge sa izwi tshi tshipiḡa tsha ndeme kha maitete a u ñwala. Tshipiḡa tshihulwane tsha mvelelo iyi ndi u ñekedza mushumo wo tou ñwaliwaho. U nga tou kovhekanywa kha vhagudi, vhadededzi, tshikolo tshoḡhe, vhabebe kana vhañwe vha kwameaho nga u ḡandavhuwa. Mugudi u ḡo ḡikukumusa nga tshibveledzwa tsho vhinwaho tsha fhedzwa.
- Vhagudi vha tea u vhudziwa nga ha mvumbo na ḡhoḡea dza zwibveledzwa zwa vhusiki zwo fhambanaho. ḡhaluso pfufhi ya tshaka dza maanea ane vhagudi vha tea u a ñwala i tevhela afha fhasi.

3 TSHAKA DZA MAANEA

Maanea ana tshaka dzo fhambanaho. Ndi zwa ndeme u ḡivha tshaka dzo fhambanaho dza maanea. Hafha fhasi ri khou vha ñekedza mafhungo a angaredzaho tshaka dzoḡhe dza maanea.

3.1 Maanea a u anetshela

Maanea a u anetshela a anetshela nganea kana a anetshela zwo bvelelaho kale. Zwi nga ñwaliwa nga kuvhonele kuñwe na kuñwe.

ḡhoho dza tsumbo:

1. Ro vha ri kha tshifhinga tshavhuḡi. Hu tshi ri zwiñwiwa zwavhuḡi, muzika na khonani dzi funeaho, zwoḡhe zwi hone. Khathihi fhedzi ha mbo vha na u kuḡana hu dzinginyaho na shango. Ñwalani nga zwo bvelelaho.
2. Mafhungo a vhuḡisa e makhulu wanga vha mmbudza.

Musi ni tshi ñwala maanea a u anetshela ni dzhieze nzhele zwi tevhelaho:

- Tshiḡori tshi fanela u vha na mudzedze wo kwaḡhaho nahone tshi tendiseaho naho tsho ḡisendeka kha muhumbulelwa.
- Maanea a u anetshela kanzhi a ñwaliwa kha tshifhinga tsho fhiraho. Phara ya mvulatswinga i fanela u kokodza dzangalelo ḡa muvhali. Kanzhi maanea avhuḡi a a kona u swikelela tshipikwa tsho livhiwaho. Magumo a takadzaho a songo ḡoweleaho a fha tshiḡori muḡifho wone-wone.
- Dzangalelo ḡa muvhali ḡi tea u dzula ḡo fariwa u swika magumoni. Tshitaila, zwishumiswa zwa u kokodza, na nyito zwi tea u kwaḡhisa vhuḡanzi ha dzangalelo ḡi yaho phanḡa.
- Nganetshelo yo bvelaho phanḡa i bvisela khagala zwinzhi nga ha zwipfi zwi ngaho sa u vhona, muungo, muthetshelo, munukho na vhuḡipfi ha maano. Maanea a u anetshela kanzhi a vha na u ḡalutshedza ho kwaḡhaho.

3.2 Maanea a mbuletshedzo

Kha maanea a mbuletshedzo, muñwali u buletshedza kana u t̄alusa tshithu u itela uri muvhali a kone u tshenzhela t̄hoho ine ya khou buletshedzwa nga ndila i re khagala. Hu nga t̄aluswa muthu kana tshithu.

T̄hoho dza tsumbo

1. Lufhera lwa u lindela n̄anga ya maṭo. T̄alusani vhuḍipfi kana kuvhonele kwaṅu.
2. T̄alusani vhusiku ha maḍumbu.

Musi ni tshi n̄wala maanea a mbuletshedzo ni dzhieze nzhele zwi tevhelaho:

- Muñwali u tea u sika tshifanyiso nga maipfi. Maipfi na kuambeke zwi nangiwa nga nzhele u itela u swikelela mbuyelo yo lavhelelwaho.
- Zwifanyiso zwa u vhona, muungo, u pfa, muthetshelo na u kwama zwi nga shumiswa uri t̄haluso kana mbuletshedzo i vhe khagala.
- Figara dza muambo dzi nga shumiswa nga ndila ya mvelo. Vhagudi kanzhi vha tea u vha na tshenzhemo na t̄hoho. Zwi konḍa nga maanḍa u t̄alusa tshithu muthu a si na ndivho ye a tou tshenzhela ene muṅe.

3.3 Maanea a tsenguluso

Kuñwalele kwa tsenguluso ku ḍivhadza mihumbulo kana mafhungo nga ndila i pfalaho. Aya ndi maanea a mbuno ane khao muñwali a t̄alutshedza mihumbulo kana a n̄ea mbuno nga sisiteme. Maanea a tsenguluso a itelwa t̄hoḍisiso yavhuḍi na hone mihumbulo i sumbedzwa nga u n̄ea mbuno na dzimbalo.

T̄hoho dza tsumbo

1. Vhathu vha fhiraho tshigidi vha lovha khomboni dza badani nga holodei ya Nyendavhusiku. Khakhathi iyi i nga fheliswa hani dzibadani dzashu?
2. Haseledzani uri ni nga zwiitisa hani u tshimbila ni tshi kuvhanganya tshelede ya vhuṭambo ha u onesana ha maṭiriki.

Musi ni tshi n̄wala maanea a tsenguluso ni dzhieze nzhele zwi tevhelaho:

- Hu na t̄hoḍea ya u pfesesa t̄hoho zwavhuḍi.
- T̄hoḍisiso yavhuḍi ndi ya ndeme sa izwi mafhungo a tshi tea u tikedzwa nga mbuno.

- Ngauri muvhali a nga vha a si na u pfesesa ho khetheaho ha t̄hoho, muñwali u fanela u bvisela khagala maipfi ane a nga vha a songo d̄owelea.
- Mihumbulo i fanela u dzudzanywa nga nd̄ila ine ya pfala na hone ya bvisa muvhali kha zwi sa d̄ihwi ya mu isa kha zwi d̄ivheaho.
- Maanea a tsenguluso a anzela u ñwaliwa kha tshifhinga tsha zwino.

3.4 Maanea a u t̄ata

Kha maanea a u t̄ata muñwali u na kuvhonele kwo khetheaho nahone u t̄ata u itela u imelela kana u tikedza vhuimo hawe. Kuvhonele kwa muñwali ku fanela u vha khagala kha mushumo wothe. Aya ndi maanea a dzhiaho sia ane khao muñwali a lingedza u tendisa muvhali u kovhekana nae kuvhonele kwawe kana u vhona zwithu nga īto laawe.

T̄hoho dza tsumbo

1. Thejevishini i vhulaha vhusiku. Ni a tenda naa?
2. Vhumatshelo ha Afrika Tshipembe vhu langwa nga vhubindudzi ha mashango a n̄da. ñeani kuvhonele kwañu.

Musi ni tshi ñwala maanea a u t̄ata ni dzhiele nzhele zwi tevhelaho:

- Thomani maanea añu nga u amba kuvhonele kwañu kwa t̄hoho nga nd̄ila ya inwi muñe nahone ya mañda. ñeani vhuñanzi ha u d̄imelela ho vhalaho u tikedza muhumbulo wañu. Kuvhonele kwo khwañhaho ku d̄o bvisela khagala muhumbulo wañu. Zwishumiswa zwo fhambanaho zwa u kokodza na thekheniki dza u kwengweledza dzi tea u shumiswa.
- Luambo lwo shumiswaho lu na u nyanyuwa nahone lu nga nyanyula fhedzi. A lu tei u vha lwa vhuhali. Magumo a tea u vha fhungo lo khwañhaho, li re khagala nahone li tendiseaho li sumbedzaho kuvhonele kwa muñwali.

3.5 Maanea a disikhesivi/u t̄ata ho linganyiswaho

Maanea a disikhesivi ha dzhii sia nahone a na ndivho ya u ñea kuvhonele kwo linganelaho kha masia othe a u t̄at̄isana. Muñwali u dzhiela n̄tha zwiteñwa zwo fhambanaho zwa t̄hoho ine ha khou haseledzwa ngayo, a ñekedza mavhonele o fhambanaho a sa dzhii sia. Muñwali a nga swika kha mawanwa magumoni a maanea fhedzi u imelela na u sañhula zwi tea u vha na ndinganelo nahone zwa senguluswa lu re khagala vhukatini ha maanea.

Tshoho dza tsumbo

1. Nwalani maanea ane khao na nea tsumbo dza u imelela na dza u sathula u thutha thumbu.
2. Vhagudi vha fanela u kona u dinangela bugu dza litheretsha dzo randelwaho vhone vhaṅe. Haseledzani fhungo ili ni tshi sedza masia othe alo.

Musi ni tshi n'wala maanea a disikhesivi ni fanela u dzhiela ntha zwi tevhelaho:

- Muñwali u fanela u pfesesa na u kona u sumbedza masia othe a fhungo la u tatisana nga ndila ya u sa dzhia sia nahone e na ndivho ya mafhungo.
- U n'wala hu fanela u vha havhuḍi, ho humbuliwaho zwavhuḍi nahone hu sa dzhia sia, hu fanela u vha na mafhungo o fholaho, u humbulwa na u tikedzwa zwavhuḍi.
- Thounu i tea u vha i songo nyanyuwaho nahone i tshi tendisea hu si na u dihudza.
- Muñwali a nga nea tsumbo ya kuvhonele kwawe magumoni a maanea awe, fhedzi hezwi zwi fanela u itwa kha magumo fhedzi.

3.6 Maanea a khumbudzo kana a u vhuisa muhumbulo

Kha maanea a khumbudzo kana u vhuisa muhumbulo muñwali u elekanya muhumbulo a vhea vhuḍipfi na u nyanyuwa hawe.

Tshoho dza tsumbo:

1. Ndi zwine nda humbulisa zwone mudededzi wa khwiṅesa ane nda tama u vha nae.
2. Neani kuvhonele kwaṅu kwa vhutshilo na uri vhu fanela u tshiliwa nga ndila-de.

Musi ni tshi n'wala maanea a khumbudzo ni fanela u dzhiela ntha zwi tevhelaho

- Maanea a khumbulo a dzhia sia.
- Vhuḍipfi na u nyanyuwa zwi tamba tshipiḍa tshihulwane.
- Tshipiḍa tshi vhonele tsha maanea tshi nga vha tsha u talusa. Thaluso idzi dzi fanela u vha khagala nahone dza livhiswa kha u sikulula mihumbulo kana vhuḍipfi ha muñwali kha muvhali.
- Mihumbulo/ngelekanyo/ vhuḍipfi i zwine zwa bviswa zwi fanela u dzumbulula u fulufhedzea na u dzhenelela ha ene muṅe

3.7 Tshivhumbeo tsha maanea

Mathomo

Kha mathomo a ri sokou thoma na u amba. Mafhungo a fanela u nea ludungela. Muvhali u fanela u pfa sia le muñwali a dzhia. Mathomo a fanela u kunga. Ha ngo fanela u lapfesa.

Mutumbu

U tevhela mathomo, wone wo vhumbwa nga dziphara. Phara inwe na inwe i vha i na muhumbulo wayo. Hu fanela u vha na ndunzhendunzhe yavhuḽi kha dziphara. Hezwi zwi a konwa na nga u shumisa maḽanganyi sa ngauralo, nga zwenezwo, sa izwi. A si zwavhuḽi u shumisa lushaka luthihi lwa mafhungotswititi. Hu fanela u shuma-vho mafhungombumbano na mafhungotsekano. Kha ri lavhelese zwine phara dza fanela u vha zwone:

Dziphara

Phara inwe na inwe i fanela u kuvhatedza muhumbulo muthihi. Zwi amba uri phara a i nga khethiwi zwi tshibva kha tshivhalo tsha mitaladzi. Zwi ḽo bva kha u vhinwa ha mihumbulo. Mutaladzi wa u thoma ndi wone wo hwalaho muhumbulo muhulwane. Miñwe yoḽhe i tatamudza wonoyu muhumbulo muhulwane. Iyi ndi mitaladzi ya u tika. Mutaladzi wa u fhedza u vhina phara dzoḽhe.

Magumo

Phara ya u fhedza i u swolodela mihumbulo yoḽhe. Muñwali u bvisa vhuḽipfi hawe nga ha ḽhoho. Muvhali u fanela u zwi pfa uri mafhungo a khou vhiniwa. Hu nga ḽi shumiswa maipfi a ngaho: *Ndi tshi khunyeledza...*, *ndi vhina ngauri* na mañwe.

4 ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI

Tsumbo dze dza newa dza zwibveledzwa zwa vhudavhidzani ndi dza nyambo dzo fhambananaho. Hu na dza Luambo lwa Hayani. Ha vha na dza Luambo lwa u Engedzedza lwa u Thoma. Dziñwevho dza divha dza Luambo lwa u Engedzedza lwa Vhuvhili. Dziñwe dzo newa ho sedzwa gireidi ya luambo.

4.1 VHURIFHI VHU SI HA FOMAḽA

Vhurifhi hovhu ndi hune muthu a ñwala a tshi khou ñwalela khonani kana shaka kana muñwe-vho, tenda mafhungo a hone a vha e a vhenevho sa vhatu zwi sa kwami tshiimo tsha muñwe tsha ofisini.

Vhurifhi vhu si ha fomaḽa vhu na tshivhumbeo tshi tevhelaho:

- Diresi nthihi ine ya tevhelwa nga datumu
- Diresi i tewa u ñwalwa nga vhuḽalo
- Zwiga zwa u vhala a zwi shumiswi mafheleloni a mutaladzi kha diresi
- Datumu i tea u ñwalwa nga vhuḽalo
- Theshano: Ni ñwala khonani yanga ...,Muzwala wanga.....
- Mafheleloni a mutaladzi wa theshano tshiga tsha u vhala a tshi shumiswi.
- Marangaphanda a ñea ludungela muvhali nga ha mafhungo ane a ḽo vhala ngao kha vhurifhi uvho.
- Mutumbu: Afha luambo hu shumiswa lwo teaho, lu si na miswaswo.
- Nyonesano/phendelo : Zwiga zwa u vhala a zwi shumiswi mafheleloni ha mitaladzi ya nyonesano.

Tsumbo ya vhurifhi vhu si ha tshiofisi

	PO .Box 3298 Ṱhohoyandou 0950 22 Ṱhafamuhwe 2009
Khonani yanga Takalani	
Ni a divha ndo ri u pfa mafhungo aḽu nda tou ri ndi swika lini hayani nda ni ñwalela luñwalo ulwu. Khonani ngoho no ntakadza.Shango loṰhe na dziradio dzi amba inwi. Hu si yone Phalaphala FM. Ro pfa u pfi no vhone na kha SABC 2. A hu kundwe na vhahuluhulu no no vha vhone.	
Ndi khou ñaḽa u difhelwa nga u vha khonani yaḽu. Mishumo yaḽu ndi mihulu. Ndi zwavhuḽi u khunyeledza miñwe ya mirero hafha ri tshi khou tshila. Inwi no zwi ita	

zwa u sumbedza uri 'maña a mutukana a si vhumatshelo hawe'.

Ni kha ñi vhuya na zwi humbula? Hezwiña vuñaimatshini i tshi khou fhira ri tshi khou tamba ra litsha zwoñthe ra thoma u i imbelela, 'ñharabuñei, ñharabuñei'. Zwino inwi ni vho tou i reila. Zwi ñea fulufhelo hezwi. Nga hezwi zwoñthe khonani yanga ñe ndi khou lingedza u amba uri, 'Mufhululu'.

Vhoñthe vhane vha ni ñivha vha wana ñhuñhuwedzo nga zwe na swikelela. Ndi vhanzhi vhane vha tama uvha zwine na vha zwone. Ndi ni tamela mashudu kha mushumo wañu.

Yañu khonani
Ñivhaene

4.2 VHURIFHI HA FOMAÑA

Ndi vhuirifhi vhune ha vha na ñhoñea dzi tevhelaho:

- **Ñiresi** dzi tea u vha mbili: ya muñwali na ya hune ha khou ya hone
- **Datumu** i tea u ñwalwa nga vhuñdalo kha ñiresi ya u thoma
- **Ñiresi ya vhuvhili** i tea u thoma nga mufari wa tshiimo sa Mulanguli, Muñwaleli n.z.
- Ni ñwala **ñhoñe ya mafhungo**, na mboñi ñwala zwine na khou ñoña zwone ni sa monamoni.
- **Zwiga zwa u vhalala a zwi shumiswi**
- **Theshano:** Ni ñwala Aa!/Nndaa! Kana vhuimo ha muñanganedzi, Tsumbo: ñhoñe ya tshikolo ,Vho-Mme Netshilaña
- **ñhoñe ya mafhungo:** I tea u ñwalwa nga madanzi hu u itela uri vhañwalelwa vha ñavhanye u ñivha mulaedza. Arali ñhoñe i songo ñwalwa nga madanzi, kha i tou talelwa.
- **Mutumbu:** Luambo lu shumiswaho lu tea u anñana na tshimiswa tshine tsha khou ñwalelwa. Mafhungo kha ñwalwe nga vhuñdalo u itela uri vhañwalelwa vha pfesese mulaedza.
- **Nyonesano/ phendelo**
- **Ni ñwala:** Wavho a fhulufhedzehaho
- Ni tshi fhedza ni tea u ñwala dzina na tshifani ngaauri a vha ni ñivhi.
- **Muñwali u tea u saina.** Madzina awe a ñwalwa nga fhasi ha tsaino.
- **Zwiga zwa u vhalala a zwi longelwi.**

Tsumbo ya vhurifhi ha fomala/Tshiofisi

13691 Igologola Street
Eastfield Ext 10
VOSLOORUS
1475
20 Lxara 2009

Thohoyatshikolo
Lethulwazi Comprehensive School
P.O.BOX 12014
RUSLOO
1675

Aa! / Nndaa!

KHUMBELO YA U TANGANEDZWA SA MUGUDI

Ndi khou humbela u tʒanganedzwa sa mugudi tshikoloni tshavho kha gireidi 12. Zwino ndi khou nwala vhurifhi uvhu ndi khou dzhena tshikoloni tsha Tshiawelo Sekondary.

Ndi muthu wa mafulufulu kha u guda. Ndi a kona u tamba mitambo minzhi sa u raha bola na u gidima zwipotso. Ndo longela ripoto yanga ya vhukati ha nʒwaha khathihi na tʒhanziela yanga ya mabebo. Ndi kanzhi ndi tshi wana pfufho kha mitambo ya u gidima.

Ndi nga takala nga maandʒa arali khumbelo yanga i tshi nga tʒanganedziwa.

Wavho a fhulufhedzeaho

M. Ndou

Mmbulaheni Nḡou

4.3 MEMORANDAMU

Memorandamu ndi luḡwalo lupfufhi lwa tshiofisi lushumiswaho kha vhudavhidzani ha nga ngomu kha tshiimiswa / dzangano / khamphani. Ndivho ya memorandamu ndi u pfukisa mulaedza nahone u vha wo ḡisendeka kha thero kana fhungo ḡithihi fhedzi. U nga shumiswa kha u pfukisa ḡdivhadzo, u humbudza, u tʒahisa khumbelo, u tʒahisa mbilaelo, u tʒuḡuwedza na u fhembeledza vhashumi kana miraḡo ya dzangano kana tshiimiswa. Ndi zwavhuḡi u dzhiela nzhele uri memorandamu u fanela u tʒuḡuwedza muya wa vhuthu. Zwi amba uri naho fhungo ḡine ḡa khou ambiwa ngaḡo ḡi tshi vhavha nga maandʒa u tʒuḡuwedza vhuthu zwi dzula zwi khombekhombe.

Memorandamu u tea u vha na zwi tevhelaho:

- Dzina la feme, dzangano kana tshiimiswa
- Vhubvo
- Vhuyo
- Datumu
- Thoho ya fhungo
- Fhungo / Mulaedza
- Zwiitisi
- Tsiangane na thuthuwedzo
- Themendelo
- Tsaino na datumu

Memorandamu wo fhambana na vhurifhi. Khawo a ri nwali dresi na theshano. Kha dzikhamphani khulwane memorandamu u nwalwa kha siatari li re na madzina na logo ya khamphani. Hezwi zwi ita uri muwali wawo a sa tsha twa a tshi nwalwa dzina la khamphani. Vhunga memorandamu u tshi fanela u amba nga fhungo lithihi na u vha mupfufhi.

Tsumbo ya memorandamu

LUNWANNGWE SECONDARY SCHOOL

Vhubvo: Khoro ya vhagudi
Vhuyo: Thohoyatshikolo
Datumu: 28 Lambamai 2009
Nomboro ya faela: 07/2009

Thoho: U TSWIWA HA NDAKA TSHIKOLONI

Fhungo: Vhulangi ha tshikolo kha vhu wane dziwe ndila dza u khwatshisa tsireledzo tshikoloni thundu I tsireledzee.

Tsiangane na thuthuwedzo: Tshikoloni hafha hu na masekhurithi o tholwaho mushumo wao muhulwane u wa u vhona uri thundu yo tsireledzea. Tshe havha masekhurithi vha thoma u shuma ndi hone thundu i tshi kho tou tsweswa. Vha litsha mushumo wavho vha vho shuma u linda ri ne vhana vha tshikolo.

Themendelo: Hu themendelwa uri hu sudzuluswe masekhurithi vha re hone hu tswewe mañwe vhunga a re hone zwi khagala uri a khou kundelwa.

Tsaino: Sambo S.K (Mudzulatshidulo)

4.4 ADZHENDA NA MAAMBIWA A MUṬANGANO

Adzhenda

Adzhenda ndi mutevhe wa zwiteñwa zwi angaredzaho mafhungo ane aḁo vha a tshi khou ambiwa nga hao muṭanganoni. Arali zwo tshimbila zwavhuḁi, i anzela u rumelwa na thambo ya muṭangano

Tshivhumbeo tsha adzhenda tshi nga angaredza zwitevhelaho:

Nṭha ha adzhenda hu tea u vha na ṭhoho, (I ṭalutshedzaho uri muṭangano ndi wa mini) ḁuvha ḁa muṭangano, tshifhinga na fhethu hune muṭangano wa khou farelwa hone.

Zwiteñwa zwa ndeme:

1. U vula na u ṭanganedza
2. Vhathu vho ḁaho
3. Maambiwa a muṭangano wo fhiraho
4. U ṭanganedza maambiwa a muṭangano wo fhiraho
5. U rera zwi bvaho kha maambiwa a muṭangano wo fhiraho
6. Maambiwa maswa
7. Mañwe maambiwa
8. U vala
9. ḁuvha ḁa muṭangano u tevhelaho

Maambiwa a muṭangano

Maambiwa a muṭangano a fanela u vha na tsheo dzo dzhiwaho lwa fomaḁa dza rekhodiwa.

Kha ri dzhiele nzhele zwi tevhelaho:

- ṭhoho ya maambiwa i fanela u angaredza dzina ḁa tshigwada tsho dzhenelaho muṭangano uyo, **ḁuvha**, **fhethu** na **tshifhinga** tsha muṭangano.
- Vhathu vha re hone muṭanganoni. Vho ḁivhadzaho u kundelwa havho.
- U vhalwa ha maambiwa a muṭangano wo fhiraho, u ṭanganedzwa ha maambiwa na u sainiwa na u ñwalwa ha datumu ya tsaino. Maambiwa a songo sainiwa kana u ñwalwa datumu ḁuvha ḁe a ñwalwa ngao. A lindela u vhalulwa vhathu vho no tendelana nao a kona u sainiwa.
- Hu ñwaliwa fhedzi mbuno dza ndeme dzo ambiwaho na mihumbulo yo dzhiwaho. Hu shumiswa tshitaila tsha fomala nahone hu tshi shumiswa tshifhinga tsho fhiraho.

Tsumbo ya Maambiwa

MAAMBIWA A MUTANGANO WA MIRAÐO YA GIREIDI 11 YA SEKONDARI YA RAMMBUÐA

Ðuvha la mutangano: 12 Lambamai 2009

Tshifhinga :Bureiki ya u thoma

Fhethu:Holoni tshukhu

Thero:U nea mpho Elelwani malugana na gundo le a vha na lo siani la ndowetshumo ya vhulimi

MiraÐo i re hone:Takalani Muedi (Mudzulatshidulo), Sara Shumba (Muñwaleli) na miraÐo ya kiasi yeneyi ya 30.

MiraÐo yo kundelwaho: Shonisani Rashaka na Maemu Ndadza.

U vula mushumo na u vhalwa

Mudzulatshidulo o vula mutangano khathihi na u tangedza vhatu.

Maambiwa a mutangano wo fhiraho o vhalwa a tangedzwa sa a re one a sainiwa.

ADZHENDA

A bvaho kha maambiwa a mutangano wo fhelaho

A ho ngo vha na mañwe a bvaho kha maambiwa. Mihumbulo nga ha tshifhiwa tshine tsha fanela u rengelwa Elelwani u takalela gundo lawe. Sara o Ða na muhumbulo wa magazini ya 'Home and Garden'. Mpho a Ða na wa watshi ya luvhondoni i re na a lamu.

Maambiwa maswa

Sara Shumba o gaganya u ri Elelwani kha tou itelwa bepha la u pembelela gundo lawe siani la ndowetshumo ya vhulimi sa izwi gundo lawe hu gundo la nnyi na nnyi afha kilasini. Muhumbulo uyu wo takalelwa zwihulu nga vhunzhi ha miraÐo.

Mañwe maambiwa

Ho tshiswa fhungo la uri hu tea u vha na Ðuvha line zwithu zwothe zwa tea u vha zwo khunyeledzwa. Tshavhuyo o gaganya la 12 Nyendavhusiku sa Ðuvha la u guma u dzudzanya vhumbo uhu.

U vala

Takalani sa mudzulatshidulo o vala mutangano

Ðuvha la mutangano u tevhelaho

O tshisa dzi 16 Lara sa Ðuvha line mutangano une wa tevhela wa tea u farwa nga lo.

Tsaino

Takalani Muedi (Mudzulatshidulo)

Sara Shumba (Muñwaleli)

4.5 LIŊWALOVHUŊE / KHARIKHUŊAMU VITHAE

Liŋwalovhuŋe ndi liŋwalo li dzudzanywaho lwa vhudele line la buletshedza zwithu zwine muthu a vha zwone/a vha nazwo zwi kwamaho: vhuŋe, zwa pfunzo, tshenzhemo ya mushumo, na vha mu divhaho. Muthu u fanela u ŋwala liŋwalovhuŋe nga ŋdila ine la kona u mu ambela a siho. Ndi zwavhuḍi u kona u ŋwala liŋwalovhuŋe line la tou bula thwii zwine na vha zwone.

Liŋwalovhuŋe li amba divhazwakale ya vhutshilo ha muthu. Nga zwenezwo hu fanela u dzhielwa nzhele zwi tevhelaho:

Kha li angaredze zwidodombedzwa zwothe zwi elenaho na mushumo u toḍeaho. I fanela u vha khagala nahone yo fara zwa vhukuma. Ndi zwa ndeme uri li dzudzanywe nga ŋdila i elanaho na mushumo. Ni tshi li dzudzanya ni sedza uri mushumo u khou toḍa zwifhio na kona u li fhaḵa nga ŋdila ine la fhindulana nawo.

Kha hu dzhielwe nzhele: liŋwalovhuŋe li dzudzanywa ho sedzwa ndivho ya tshenetsho tshifhinga. Arali hu tshi khou itwa khumbelo ya mushumo, hu sedzwa mushumo wonoyo na toḍea dzawo ha ŋwalwa ndalukanyo na tshenzhemo zwi yelanaho na toḍea dza poswo.

Tsumbo ya kharikhulamu vithae

Kharikhulamu Vithae ya Munyai Khumbudzo

Zwidodombedza zwa vhuṅe

Tshifani: Munyai
Madzina: Khumbudzo
Ḑiresi ya vhudzulo: Ṱhohoyandou
Maṅiini Block K
P.O Box 3201
Ḑiresi ya poswo: Ṱhohoyandou
0950
Nomboro ya luṅingo: 078 8301 232
Tshiimo tsha mbingano: A tho ngo malwa
Vhudzulapo: Afrika Tshipembe
Ḑuvha Ḑa mabebo: 1985-09-05
Nomboro ya basa: 850905 5372 084
Mbeu: Tshisadzini
Murafho: Murema
Madzangalelo: U tamba na u ṱalela netibola

Zwidodombedzwa zwa pfunzo

Sekondari: Gireidi ya 12
Tshikolo: Mphaphuli Secondary School
Ndalukanyo dza nṱha ha maṱiriki: Diploma ya Vhagudisi ha Sekondari(2007)
Tshiimiswa: Makhado College of Education
Thero: Tshivenda, English, History, Education, Music

Tshenzhemo ya mushumo

Tshifhinga: 2007 u swika zwino
Mugudisi: Tshivhase High School
Thero: History kha Gireidi ya 12

Pfufho:

Mutambimakone wa ṱwaha kha netibola

Vhane vha nga kwamiwa nga ha nṅe

Mr Ratshitanga T B: Muṱwaleli (South African Democratic Teachers Union)
Nomboro ya luṅingo: 015 962 1073

Mrs Magato C T: Ṱhohoyatshikolo (Mphaphuli)
Nomboro ya luṅingo: 015 963 2233

4.6 NGANEA VHUTSHILO YA MUFU

Izwi ndi zwidombedzwa nga ha mufu zwine zwa katela divhazwakale yawe na zwothe zwa ndeme zwi mu kwamaho. Nganeavhutshilo ya mufu i tea u vha nga ndila i tevhelaho:

- I tea u vha pfufhi nahone yo tou nanga fhedzi zwiga zwa ndeme.
- I tea u katela zwidombedzwa zwa mabebo sa: fhethu na datumu
- I tea u vha na zwiwe zwiga zwa ndeme zwa mufu
- I tea u katela zwidombedzwa nga ha pfunzo, u shela mulenzhe kha zwiwamaho mvelaphanda na lushaka na zwiwe-vho zwe mufu a kona u swikelela a tshi kha di tshila.
- I tea u amba nga ha muta wa mufu, hu nga vha vhana, mufumakadzi na vha bebi vho salaho.

Tsumbo ya nganeavhutshilo ya mufu

NGANEAVHUTSHILO YA MUFU MAGEKHA ELIAS MUNERI

Magekha Elias Muneri ndi nwana wa Vho- Tshinakaho na Vho- Ratshili Muneri. O bebwa nga dzi 05 Phando 1960 kha ja ha Nthabalala. O do phasa Gireidi 12. A isa phanda na pfunzo ngei Yunivesithi ya Venda, he a phasa pfunzo dza vhudededzi.

O vha e mura do wo khwa haho kha tshigwada tsha vhaswa kerekeni ngei Vosloorus. O mbo di thomiwa nga vhulwadze ha N1H1 musi atshi vhuya seli ha lwanzhe Amerika. Vhulwadze ho mbo di bala nga ja 30 khubvumedzi 2009 e vhuongeloni ha UNION.

O sia mufumakadzi, vhana vhararu, khaladzi mbili na vhabebi vhawe vhothe.

A lale nga mulalo Mutavhatsindi.

4.7 MUVHIGO

Ri fanela u dzhiela nzhele zwi tevhelaho kha muvhigo:

- Ndi ngani muvhigo u tshi nwalwa.
- Tshivhumbeo tsha muvhigo kana kunwalele kwa muvhigo.
- Luambo lu shumiswaho kha muvhigo.
- Hu vhighwa zwithu zwo tumbulwaho zwine muthu a nga zwi tanzila na musi e bogisini ja khothe.

- Muvhigo u nwaliwa uri hu sedzwe zwiṅwe zwi sa khou tshimbila zwavhuḍi, zwi sedzuluswe, hu vhe na ndulamiso, zwi konou ḍo u tshimbila zwavhuḍi. Muvhigi kha vhige mawanwa a tzedzuluso yawe.
- A ḍe na themendelo (nga inwe ṅḍila, kha ṭaluse uri u ṭoḍa hu tshi itwa mini malugana na thaidzo yeneyo)
- Kha magumo kana phendelo muvhigi kha sumbe ṅḍila ya vhupfiwa hawe malugana na muvhigo. Phendelo kha i ṭuṭuwedze muvhali wa muvhigo uri na nga iwa phanḍa.
- Tsaino ya muvhigi kana vhavhigi i tou vha khombe-khombe ngauri i vha i ṅḍila ya u ḍikumedzela kha zwe wa vhiga. Tsaino i ḍi fana na tshiganṅo tsha gunwe ḵau, ndi ngazwo ri tshi ri muvhigo u ofishiaḵa zwihulusa u swika na hanengei khoroni ya mulayo.
- Muvhigi u shumisa muthu wa vhuraru arali a tshi khou vhiga muvhigo wa tshiofisi.

Tshaka dza mivhigo

Muvhigo wa ṭhoḍisiso: vhunzhi ha zwo ambiwaho afho ṅṭha zwi livhana na muvhigo wa lushaka ulwu. Hu nga ṭoḍisiswa nga zwo iteaho lwendonu zwi songo tshimbilaho zwavhuḍi, khombo yo iteaho na zwiṅwe-vho.

Muvhigo wa mvelaphanḍa: muvhigi a nga vhiga a tshi sumbedza uri o no guma ngafhi kha mushumo we a pfi a u ite.

Kha hu dzhielwe nzhele: mivhigo iyi vhuvhili hayo i nga ḍi vhiḡwa nga ṅḍila ya tshiofisi kana i si ya tshiofisi.

Tshivhumbeo tsha muvhigo:

- ṭhoho
- Marangaphanḍa
- Matshimbidzele
- Mawanwa
- Phendelo
- Themendelo
- Tsaino ya muvhigi
- Tshiimo tsha muvhigi
- Datumu

Tsumbo ya muvhigo

SUDZULUWANI SHUTLE COMPANY

1. **Thoho**

Muvhigo wa u litsha mushumo ha maDiraiva mavhili

2. **Marangaphanda**

Hu tshi tevhelwa ndaela ya mulanguli wa khamphani, u litsha mushumo ha vhareli vhaṅa kha khamphani ya Sudzuluwani nga nwedzi wa Lambamai ṅanwaha.

3. **Matshimbidzele**

3.1 Ho tevhelwa vho litshaho mushumo vha ambiwa navho mahayani avho.

3.2 Ho vhudziswa na vhaṅwe vha vhashumi vho salaho.

3.3 Ho sedzuluswa matholelwe na kushumele kwa vhareili avho vho ṭuwaho.

3.4 Ho vhudziswa mulangi wa vhareili avho.

3.5 Ho vhambedzwa kushumele kwa khamphani iyi na kwa ya vhahura.

4. **Mawanwa**

4.1 Vho litshaho mushumo vho sinyuswa nga u sa ṅewa ndiliso kha u shuma nga zwifhinga zwa musu ho no tshaiswa na u sa ṅwaliswa kha vha UIF.

4.2 Hezwo zwi kha ḡi vha tshililo na kha vho salaho.

4.3 A ho ngo vha na zwinwe-vho zwi songo ḡaho kha matholele.

4.4 Mulangi u a ḡivha nga tshililo tsha vhareili.

5. **Phendelo**

Vhareili vho kulea nungo vhukuma. Hezwi zwi khou tsitsa tshirunzi tsha khamphani na mbuelo i wanalaho.

6. **Themendelo**

Miholo ya vhareili kha i engedziwe nga 25%.

Ovathaimi kha i badelwe u ya nga dziwara.

7. **Tsaino:** Masaha M.J (Tshanḡa tsha mulanguli)

M.J Masaha Fulwi 2009

4.8 ATHIKILI YA GURANŊA / MAGAZINI

Athikili ndi tshipiḁa tsha mafhungo tshine tsha nwalwa nga muḁwali kana vhaḁwali vha tshi ḁandavhudza fhungo lo tiwaho. Athikili kanzhi i ḁisendeka kha mafhungo ane a khou bvelela nga tshenetsho tshifhinga tenda a vha mafhungo a tuḁulaho dzangalelo la vhavhali.

Zwipiḁa zwihulwane zwa athikili

Mvulatswinga: muḁwali u ḁivhadza fhungo line a toḁou amba nga haḁo.

Mutumbu: muḁwali u ḁandavhudza nga vhuḁalo mihumbulo yawe nga ha fhungo li re ḁafulani.

Phendelo: mafhungo oḁhe a vhinwa heneḁha.

Muḁwali wa athikili u fanela u londa uri u khou fhindula mbudziso dzi tevhelaho kha mafhungo awe:

- Ndi nnyi ane a khou nwalwa nga hawe?
- O ita mini?
- Ndi nga mini o ita zwe a ita?
- Zwo itea ngafhi?
- Zwo itea hani/ndila-ḁe?
- A thikili i tea u mvumvusa ya dovha hafhu ya ḁea ndivho.

Vhulapfu ha Athikili

Hu tshi nwalwa gurandḁa. Vhulapfu ha Athikili vhu vha heneḁha kha 500-750 wa maipfi (kana siaḁari lithihi u ya kha mavhili). Zwino ri tshi itela ngudo dzashu na thoḁea dza silabasi, Athikili ri tea u guma heneḁha kha 120-150 wa maipfi.

Thoho ya Athikili

Thoho ya Athikili i tea uri i kunge i nyanyule vhavhali. I tea u nwalwa nga vhuronwane na hone i vhe na thero.

Thero

Hu tea u vha na thero ya mafhungo ine muḁwali a ḁisendeka khayo. Tsumbo: Muthu anga nwalwa nga ha, vhugevhenga, zwamitambo, zwa makwevho, zwa poḁitiki, dwadze la HIV / AIDS na zwiḁwe.

Luambo

Luambo lu shumiswaho kha u nwalwa Athikili lu vhe lwo kunaho lune lwa pfala zwavhuḁi. Kuḁwalele ku vhe kwone-kwone hu tshi tevhelwa thekeniki dzoḁhe dza kuḁwalele.

Kuñwalele kwa Athikiji

- I tea u vhalea nga u tšavhanya nahone nga ndila i leluwaho.
- Mitaladzi kha i dzudzanywe zwavhuḽi nahone luambo lu vhe lwo kunaho lu si na tsho khakheaho khalwo.
- Maipfi a u thoma kha athikiji ndi a ndeme vhukuma sa izwi a one a no kokodza mihumbulo ya muvhali. Muñwali kha tšutšule dzangalelo ḽa muvhali.
- Kha hu vhe na u tevhekena kana ndunzhe-ndunzhe kha zwi vhigiwaho.

Tsumbo ya Athikiji

PHONDI YO FA NGA MAḽI	
Nga Mangalani Tshikovhi	
Mapholisa vho vhiga lufu lwa munna we a wanwa o papamala damuni. Vho-Josaya Ratsige ndi musi vha na maḽuvha vha tshi khou tšodwa.	Vho ri u vuwa vha livha ndiloni yavho. U wana tshisevho tshi tshi ri ndi a pfumelwa vha tšwa vho tou mu livha, u swika vho mbo ḽi mu ḽamela.
Tsho dzumbamisaho Vho-Josaya a si tshiñwe arali hu si uri vho fara ñwana wavho vha mu likita a tšodou sia vhathu. Hu pfi o fhedzisa tshisevho tshe vha sia.	Vho ri u vhona tshinyalelo vha ri zwi siwa zwi tshi vhonwa. Mapholisa vha ḽo nngwana vhudzulavhafu.

4.9 EDITHORIALA

Ndi athikiji ya gurannḽa kana ya magazini ine ya tšahisa vhupfiwa ha mudzudzanyi kana muandḽadzi wa magazini kana wa gurannḽa yeneyo.

Tšodea dza Edithorials kana zwine zwa tea u katelwa

- a) I tea u amba nga zwithu zwine zwa khou itea zwi kwamaho vhunzhi ha vhavhali
- b) I tea u tšutšuwedza vhathu u tenda kha kuvhonele kwa zwithu kwa muñwali wayo
- c) I fanela u ḽea mihumbulo na thandululo kha thaidzo kana fhungo ḽi ambwaho nga haḽo
- d) I fanela u sumbedza uri ho itwa tsedzuluso vhukuma nga muñwali kana vhañwali
- e) I tea u kungedzela vhathu u tenda kha kuvhonele kwa zwithu kwa gurannḽa nga ndila i sa timatimisi.

Tshivhumbeo tsha edithorials

Mvulatswinga

Mudzudzanyi u tea u vha na fhungokana thero ine a khou amba nga hayo ine ya kwama vhunzhi ha vhavhali.

Mutumbu

Vhanwali kana muhwali wa edithoriala u tea u tshisa muhwumbulo kana kuvhonele kwawe kwa zwhithu.

Thasululo/Thandululo

Hu tea u newa ndila ya thasululo ya thaidzo i re tafulani.

Magumo

Hafha mudzudzanyi u ombedzela nga fhungo lihulwane.

Tsumbo ya Edithoriala

<p>Vho tshanganedzwa kha Volomu 65 ya Gurandza ya Mbofholoho</p> <p>Ri pfa ro dala nyofho na thonifho khulu kha Mudzimu Ramaandaothe musu zwo bulwaho nga Vhafunzi Vho-Tshifhiwa Irene. Ndi zwithu zwo no mangadza vhukuma kha heli ja hashu.</p> <p>Hezwi zwithu zwi khou itea nga ndila khulwane. Vharabeli vha sathane na vhadziavhuloi vha khou tou dibula li ntha ha thoho</p>	<p>.Mudzimu o ri disela tshifhinga tshiswa tsha mbekanyamushumo ya u vhuwedzedza shango ngonani. LUKA 12:2-3</p> <p>A huna tsho dzumbiwaho tshine tshi sa do dzumbuluwa. Ndi hone zwine na amba swiswini zwi do pfiwa tshedzani.</p> <p>Mpfariseni</p>
--	--

4.10 KHOLUMU

- Ku nwalele kwa kholumu a kwo ngo tou fhambana na kwa athikili. Zwothe thodea na tshivhumbeo zwi a fana. Phambano thukhu ine ya vha hone ndi i tevhelaho: Kholumu a inwalwi nga muhwe na muhwe.
- Vha gurandza kana magazini yeneyo vha nga toda muthu ane avha masithesele kha sia line vha khou toda a tshinwala nga halo, sa tsumbo ; vhangana toda, Dokotela u amba nga HIV/AIDS kana zwinwe zwa mutakalo. Rapolotiki u amba nga polotiki. Vhadihi vha mitambo vha tshi nwala nga zwa mitambo.
- Muhwali wa kholumu ya gurandza a nga amba nga ha thero dzo fhambananaho tshifhinga tshothe kana a amba nga thero nthi zwi tshi bva thodea kana pfano ye a vha nayo na vha gurandza

Tsumbo ya kholomu

Thusani khoutshara u nanga tshikwadi

Fhedzi ni lilele vhane vha do sala nda

Shundunthule 31, 2010 10:25 PM | Nga TET

Carlos Alberto Parreira u tea u shumisa maanda namusi u fhungudza vhatambi u swika kha vha 23 vho tendelwaho nga Fifa.

Zwi do pwasha mbilu dza vho salaho nda. Ri a divha uri ndi vhonny vane vha do kundelwa. Sa zwe khoutshara a amba dzivhege dzo fhelaho, muthu ane a tea u mu takadza ndi ene mu. Ri tenda uri Bevan Fransman na Andile Jali vha do xeletwa. Itumeleng Khune una vhukoni hune ha mu ita uri a vhe wa 1 u dzhena. Moeneeb Josephs na Rowan Fernandez vha do wana zwiimo.

Mukaputeni Aaron Mokoena o tamba lwo no swika 100 kha Bafana Bafana. U do dzhena fhedzi a songo tamba nga ndila mmbi. Matthew Booth, Bongani Khumalo na Siyabonga Sangweni vha do tea u thusa Mokoena murahu. Tsepo Masilela na Siboniso Gaxa vha do tamba na Bryce Moon na Lucas Thwala sa vhathusi kha tshamonde na tshauja murahu. Steven Pienaar u tea u tambela Bafana sa Everton. Vhukoni ha Teko Modise na Siphwe Tshabalala vhu tea u elela ha vhonala. U amba ngoho, Franklyn Cale ho ngo tou vhonala zwavhu. Ndo amba fhedzi ndi nnyi ane a do vha tshipida tsha vha 23 vha u fhedzisela?

4.11 INTHAVIYU

Inthaviyu i vha vhukati ha vhatu vhavhili, muvhudziswa na muvhudzisi, vha fhethu ho teaho nga tshifhinga tsho teaho. Musi huna inthaviyu hu vha na mufhindulano vhukati ha muvhudzisi na muvhudziswa. Kanzhi inthaviyu ya mushumo ivha na vhavhudzisi vhanzhi na muvhudziswa e muthihi.

Huna tshakha nnzhi dza inthaviyu, tsumbo: Ya mushumo, ya Radio, ya u rengisa, ya u humbela u xanganedzwa Yunivesithi kana Magudedzini.

Tsumbo ya inthaviyu

Iyi ndi inthaviyu vhukati ha Maṭodzi na mudzalatshidulo wa khorwana ya u tangedza matshudeni Yunivesithi ya Maitazwiṭoma.

[Ndi ofisini Yunivesithi ya Maitazwiṭoma, Maṭodzi u khou vhudziswa dzi mbudziso nga mudzalatshidulo Vho-Nḁou]

Vho-Nḁou: Maṭodzi ndi hambela uri ni ri ṅee zwi dodombedzwa nga ha inwi muṅe ngau Pfuḁhifhadza.

Maṭodzi: Ndi ṅee Maṭodzi Radzuma. Ndi bva muḁini ure na vhana vhaṭanu. Ndi ṅwana wa vhuraru. Vhabebi vhanga avha shumi, ndi dzheniswa tshikolo nga malume anga. Kha giredi dzotḁe ndo phasa nga ṅaledzi.

Vho-Nḁou: Ndi ngani no nanga u ḁa Yunivesithi iyi?

Maṭodzi : Thero ya dzhiolodzhi iitwa Yunivesithi ino. Vhagudi vhoṭḁe vhane nda vha ḁivha, vha vhupo vhu bvelaho phanḁa mishumoni yavho vho guda heneḁhano Yunivesithi ino.

4.12 TSHIPITSHI

Tshipitshi ndi zwine muthu a amba o thetsheswa nga vhatu. A nga tou vhalana kana a amba zwi tshi bva ṭhohoni. Fhethu hune kanzhi zwipitshi zwa ṅekedzwa hone ndi miṭanganoni, dzikhoniferentseni, dzimpfuni, minyanyani, fhethu hu avhelwaho dzipufho, vhuṭamboni ho fhambanaho na huṅwe.

Tshipitshi tshavhuḁi ndi tshi sa farisi vhatu vhuludu nahone tsha dovha hafhu tsha kwama zwine zwa khou bvelela khathihi na u tshimbilelana na nyimele ya heneḁho hune ha khou ambiwa hone. Hune zwa konadzea tshipitshi tshi tea u koḁelwa nga miswaswo. A tshitei u lapfesa.

Tshivhumbeo tsha tshipitshi

- **ṭhoho:** Tshipitshi tshavhuḁi ndi tshine tsha tea u vha na ṭhoho ine muambi a nga ḁinangela u ya nga thero ya mafhungo kana a tou vhetshelwa yone nga vho murambaho. ṭhoho kha i vhe i kungaho.
- **Theshano:** Afha ndi hune muambi a resha vhatu vha re hone u ya nga u sielisana.

- **Mvulatswinga:** A fha ndi hune muambi a thoma u amba mafhungo awe. Tshoho ya mafhungo na yone i thoma u bveledzwa khagala. Zwauri hu khou ambiwa nga mini muthu u thoma u zwi pfa henefha naho tshoho ya tshipitshi i songo bviselwa khagala.
- **Mutumbu:** Afha ndi hune ha vha na mafhungo nga u angaredza. Ndi hone hune muambi a da na mbuno dzawe dzothhe a tshi dzi tikedza. Phara nthihi kha i itwe nga muhumbulo muthihi.
- **Phendelo:** Tshipitshi tshavhuḁi tshi anzela u pendela nga mutaladzi kana mitaladzi isi gathi ine ha vha hu tshi khou nweledzwa mafhungo othe nga u angaredza, u nea themendelo khathihi na u livhuwa vha ngaho sa mutshimbidzamushumo na vhatu vhothe

Tsumbo ya tshipitshi

TSHIPITSHI TSHA VHUḁAMBO HA U ḁANGANEDZA DZIDIPLOMA.

“Mutshimbidzamushumo, vhaeni vhahulisei, vhashumeli vhothe vha tshino sibadela, vhaongivhatei na vhatu vhothe vho konaho u swika fhando, ndi a vharesha nga mbilu yo dalaho dakalo, ndiri ndaa!.

Mutshimbidzamushumo, ndi pfa ndo hulisea nga maandḁa nga hezwi zwe ha tiwa nḁe uri avhe nḁe ndi no amba tshipitshi tsha namusi, kana tshipitshi tsha namusi tshivhe tshanga

Zwino-ha vhatu vha hashu, ndi na fhulufhelo lo dalaho la uri u vha a hu na a sa divhiho uri ndi ngani ro kuvhangana fhando namusi vhunga zwo no diambiwa.

Ro kuvhangana u takala na avha vhe vha ita mushumo muhulu mungafha. Ro kuvhangana u takala na avha vhe vha zwi kona u thaphudza pfunzo dzavho. Ndi vhanzhi vha thoma navho vhe vha tou ri vha tshi swika vhukati vha neta.

Khe vhaha vhe vha konḁelela vha thaphudza pfunzo dzavho. Namusi ri ditongisa ngavho. Ndi zwone zwine Vhavenda vha amba vha tshi ri “u futelela hu a bveledza”. Ndi zwone kha ri pembele navho ri tshi tenda uri na riḁe liḁwe dḁvha ri do swika hafha he vha swika hone.

4.13 MUFHINDULANO

Mufhindulano ndi nyambedzano ine ya vha i tshi khou itea vhukati ha vhatu vhavhili.

Mufhindulano u tea u vha nga ndila-de?

- Mufhindulano u tea uri u songo lapfesa
- Mufhindulano u tea u kunga
- U vhe wo fhelelaho u si na magake
- Luambo lu vhe lwo dowelehaho kha u shumisa dḁvha liḁwe na liḁwe.

Tshivhumbeo tsha mufhindulano:

Mvulatswinga: Mvulatswinga ndi one madzheno a mufhindulano ane a ri dzumbululela zwine ra nga lavhelela.

Mutumbu: Ndi une wa vha na madzina a vhatu na zwine zwa khou ambiwa. Madzina a tea u vha mapfufhi na hone mafhungo a tea u thoma phanḁa ha hune dzina ḁa guma hone.

Phendelo/magumo : Iyi ndi thasululo ya zwe zwa vha zwi tshi khou ambiwa nga hazwo. Tshinwe tshifhinga muḁwali a nga pendela nga u ḁetshedza kana u amba zwine zwa u vhina mafhungo a zwi vhea ngomu zwitangini.

Tsumbo ya Mufhindulano:

[Maluḁa u ḁangana na Thilivhali ḁilani. Ndi kale a tshi khou muḁḁa malugana na tshikolodo tshawe tshine a vha natsho]

MALUḁA: Ndi matsheloni, Thilivhali

THILIVHALI: Ndi khou zwi vhona uri ndi matsheloni.

MALUḁA: Ni nga tou mphindula ngauralo ndi tshi khou amba na inwi ndo tou takala.

THILIVHALI: Zwa u takala haḁu a zwi ntshumeli tshithu, ndi khou ḁḁa masheleni anga ane na nkoloda ḁamusi. Ndi lini na fhanḁo tshe nda ni ḁwalela marifhi ni sa fhinduli.

MALUḁA: Ndi a zwi ḁivha zwauri ndi a ni koloda, fhedzi ḁivhani hafha.

THILIVHALI: Ndi ḁivhe hafha kha mini?

MALUḁA: Ndi na vhatu vhane nda vha koloda sa inwi vhane na vhone nda tama u vha badela.

THILIVHALI: Zwino?

4.14 TSENGULUSO / RIVIWU

Ndi ḁila ine muthu a ḁea mihumbulo yawe nga ha tshithu tshine a khou sengulusa. A fha hunga sasaladzwa kana ha khoḁiwa, zwi tshi bva kha zwine musengulusi a zwi vhonisa zwone. Musengulusi makone ndi ane a sa dzhie sia. Onoyo ndi ane a ḁea tshifanyiso nga ḁila ine musi u tshi ḁangana na tshithu itsho, wa wana tsho tori kokotolo tsenguluso yo ḁewaho nga musengulusi. Henefha ndi hune muḁali a ḁea vhuḁi na vhuvhhi nga ḁila ine ya eḁana.

Maga ane a tea u tevhedzelwa musi hu tshi itwa tsenguluso.	Zwisumbedzi
Mvulatswinga; u ṭhaṭhuvha ṭhoho ine ya khou tea u senguluswa	Nga u tou pfufhifhadza. U rwa n̄thaha ṭhoho.
Mafhungo a vuvha ha tshithu	Zwidodombedzwa zwine zwa ḍivhadza muvhali kana muthetshesesi nga ha ḍivhazwakale.dizaini, mbonalo na zwothezwothe zwine zwa kwama ṭhoho ya mafhungo ane a khou tea u senguluswa
Manwelwdzo mapfufhi nga ha ṭhoho khathihi na thikhedzo in̄we na in̄we.	Ṭhaṭhuvhani puloto/zwi re ngomu/ tshumelo/ mbonalo / na zwiñwe-vho. Kha filimu/itambwa/bugu, ni songo nea khunyeledzo hafha.
Ŋongo wa mafhungo kana tshivhindini: Ŋeani tsenguluso yaŋu nga u tou angaredza. Ŋeani na mihumbulo yaŋu hafha	Ni songo ŋuñedza kana u dzhia sia. Tikedzani mihumbulo yaŋu nga mbuno.
Magumo; Khunyeledzani tsenguluso yaŋu	Ŋweledzani mawanwa aŋu hafha.

Tsumbo ya tsenguluso / riviwu ya bugu

Tsenguluso ya Mafeladambwa nga NE Sigogo

Itepa Publishers, 2006

Ndo vhala tshiṭori kha khandisomviswa ya bugu ya *Mafeladambwa* ya Vho NE Sigogo. Muñwali o ḍiñea tshifhinga tsha u engedza zwidodombedzwa a tshi itela vhavhali.

Vhabvumbedzwa vha ndeme vho ñwalwa kha mutevhe mathomoni, ha konou ḍa mutevhe wa vhañwe vhabvumbedzwa. Maipfi ane a ṭalutshedza mubvumbedza muñwe na muñwe o dzudzanyelwa u konou pfesesa uri ndi vhonnyi havha musi tshiṭori tshi tshi kwama matshilo avho.

Na guḷosari ya masiaṭari a 17 mafheleloni a bugu i ñea ṭalutshedzo ya mathemo na mañwe mafhungo a sa dzheniseiho nga ngomu ha tshiṭori, fhedzi zwine zwa engedza mafhungo ane a ita uri muvhili a pfesese.

Nga murahu ha u vhala bugu lwa vuvhili, ndo ḍiwana ndi khou vhala ndi tshi dovha tshiṭori, ndi tshi takadzwa nga n̄dila ine matshilo a vhabvumbedzwa a vha a tshi khou vhambedzwa na a vhañwe, na nga n̄dila ine a khou ṭumanywa ngayo na u elela na mudzedze wa tshiṭori.

Mushumo wa ṭhoḍisiso we muñwali a ita u vhone kha nganetshelo ya tshiṭori. Ndi zwa vhukuma ndi tshinetulusi na tshidzinzi tsha muhumbulo tshine u nga si sendele kule natsho.

Musenguludzi: R Manngo

5 ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VUDAVHIDZANI

5.1 KHUNGEDZELO

Khungedzelo ndi ndila ya u aṅdadza bindu kana tshumelo ine muthu a i ṅekedza. Muṅwali wa khungedzelo a fanela u londa zwi tevhelaho:

- U tuṅula dzangalelo ḽa vharengi.
- U tuṅutshedza na u ita uri vhatu vha fune tshibveledzwa.
- U livhiswa kha tshigwada tshikene tsho tiwaho(vhaswa, vhaaluwa, vha shumaho na zwiṅwe)
- U fanela u tuṅuwedza na nga u shumisa tshivhalo tsha vha shumisaho tshibveledzwa tshenetsho.
- U fanela u kona u shumisa luambo lwa u fhuredzela.

Tsumbo ya khungedzelo

LUVHOLA FHETHU HA U AWELA

Vho neta nga mushumo wa ṅwaha woṅhe?

- Kha vha ḽe vha netuluwe fhanu Luvhola.
- Vha songo ḽa vho fara tshithu, ri ḽifhelwa nga u vha ṅea tshumelo.
- Ro no wina tshiphuga luraru tsha u vha vhomakone.
- Ri vhomasithesele kha zwi tevhelaho:
 - **Minyanya**
 - **Vhudzumbamo ha vhavhingani vhaswa**
 - **Dzikhonfarensi**
 - **Tano ḽa zwa sialala**

Riṅe ra balelwa u vha thusa ri vala bindu ḽashu.

Mitengo yashu I tou kokovha fhasi.

Ri wanala henefha thavhani ya Luvhola kha ḽa Luvhola.

U ḽivha zwinzhi vha nga ri kwama kha:

(015) 234 8987/8/9 kana 096 453 0000 kana luvhola@yahoo.co

LUVHOLA LUVHOLA LUVHOLA LUVHOLA

5.2 FUḽAYASI

Fuḽayasi ndi zwibambiri zwo gandiswaho zwa siaṅari ḽithihi zwine khazwo ha vha ho itwa khungedzelo nga ha vhuṅambo, tshumelo kana zwibveledzwa zwa thengiso. Fuḽayasi dzi anzela u shumiswa nga vhoramabindu vhaṅuku vhane vha khou aluwa Vhunga zwa u dzi bveledza zwi sa tou ḽura nga maanḽa. fuḽayasi dzi fhambana na burotsha ngauri dzone dzi vha na siaṅari ḽithihi fhedzi, nahone a dzi vhi dzo khavhisiwa kana u itwa na

zwifanyiso na dziembulemu. Fuḽayasi a dzi kombetshedzwi u bveledzwa nga mivhala-vhala yo fhambanaho, ngeno burotsha dzi tshi kombetshedza u nakiswa na u bveledzwa nga ndila i ḽuraho.

Ndivho ya fuḽayasi ndi:

- U kunga
- U ḽuḽula dzangalelo
- U ḽea ndivho kana pfunzo
- U ḽuḽuwedza muthu u dzhia vhukando

Tsumbo ya Fuḽayasi

VHENGELE LA PRINCE ḽI KHOU VULA SOWETO

Khushumusi yo swika, khushumusi yo vha swikela vhukati ha ḽwaha.
Yashu khushumusi i ḽo ḽa luvhili kha ḽwaha.
Vhathu ro pfa zwililo zwavho

Zwe ra vha ri tshi khou zwi lila zwo sendela. Mafhungo a takadzaho asiano. Vhengele ḽashu ḽi funeswaho ḽa Prince, ḽo vhandamela. ḽi ḽo vula fhaḽa muḽini wa Soweto. Vhengele ḽi ḽi khou vula ḽina zwipeshala zwi mangadzaho. Thundu dzoḽhe vha ḽo dzi wana nga hafu ya mutengo vho u ḽowelaho.

ḽuvha ḽa u vula: 30 ḽara 2009

Tshifhinga: 10H00 u swika 21H00 Vharengi vha fumi vha u thoma vhane vha ḽovha vho renga zwithu zwa mutengo u linganaho kana u fhira R500,00 vha ḽo ḽewa luḽingothendeleki lwa mahala.

5.3 PHOSIḽARA

Phosiḽara ndi ndila ya khwinesa ya u vhambedza zwithu zwa ndeme nga ndila ya u zwi ḽwala kana u zwi gandisa kha mabambiri mahulwane ane a nga tou nambatedziwa fhethu ha nnyi na nnyi. Nga nḽa ha u vhambadza, phosiḽara i a vha i tshi pfukhisa muladza/ndivhadzo, thambo kana fulo.

Phosiḽara i nga vha na tshifanyiso kana i sa vhe na tsho. Phosiḽara yavhuḽi i fanela u:

- U kunga maḽo a muvhili
- I tea u vhalea naho muthu a songo tou sendelesa tsini
- I songo vha na mafhungo manzhi
- I tea u pfufhifhadzwa nga zwiga zwi re na ndeme

KHONIFERENTSE YA LIFHASI YA TSIVHUDZO NGA HA DWADZE LA HIV/ AIDS

**Vhadzudzanyi :Tshigwada tsha Treatment
Action Campaign na Muhasho Wa Zwa
Mutakalo**

Fhethu:Tshitediamu tsha **Elispark**

Duvha:16 Nyendavhusiku 2009

Thero :Masiandaitwa a tshitzhili tsha eidzi

Vhaambi:

- Muphurofesa, MT Mułazwivhisi: (Yunivesithi ya Venḁa)
- Dokotela RC Mudzanani (Yunivesithi ya Johannesburg)

Khoniferentsi iyi i ḁo dzhenelwa nga vhathu vho
fhambanaho na vhane vha khou bva kha mashango a
SADEC.

Phanḁa nga mutakalo wavhuḁi phanḁa !!!

5.4 MASIA NA NDAELA

Ri shumisa masia musi ri tshi laedza muthu uri a nga swikisa hani fhethu. Ra shumisa ndaela kha u tšalutshedza uri zwithu zwi itiswa hani. Musi ri tshi laedza ri shumisa jimuđi ja ndaela. Ni tshi nea ndaela /masia ni fanela u pfufhifhadza nahone no bvela khagala. Izwi zwi fanela u nwalwa hu na ndunzhendunzhe. Kalani zwikhala nga nđila i re yone. Arali hu khilomitha dza fumi kha dzi vhe dzenedzo. Laedzani nga zwithu zwihulwane zwi sa sudzulusei sa tshikolo, kereke, na zwiñwe.

Tsumbo ya masia

Nđila ya tsinisa ya u bva tshiťitshini tsha bisi na u ya banngani.

Ni tshi tou bva tshiťitshini ni ye mondeni. Ni do mbo di dzhena kha bada khulwane. Ni mbo di tou longondo nga yeneyo bada u swika hune na do wana robotho. Henefho ni khonele mondeni ni dzhene kha tshiťaraťa tsha Dada, ni tshimbile u swika mithara dza mađana maťanu ni do wana mafhande a T. Ni pfuke zwiťaraťa zwiraru ni do kona u wana giratshi, ni tshi tou i fhira ni do wana kereke i kha tshandā tshauja. Phandā ha kereke hu na mafhande a T, ane na fanela u tevhela tshiťaraťa tsha Sadama. Ni tshimbile mithara dza 100 ni do wana bannga i kha tshauja tshanu.

5.5 DAYARI

Dayari ndi bugu ine muthu a rekhoda zwiitei zwa vhutshiloni have zwine a vhona zwi zwa ndeme khae. Muthu a nga nwalwa na vhuđipfi have nga ha nzulele kana nyimele.

Dayari i nga rekhoda:

- Zwithu zwo no bvelelaho
- Zwine zwa khou bvelela
- Zwine zwa do bvelela (sa mutangano une wa do farwa nga datumu inwe ya phandā).

Ni fanela u dzhiela nzhele zwi tevhelaho musi ni tshi nwalwa dayari:

- Ni nwalwa datumu
- Ni shumise muthu wa u thoma
- Ni bvisela vhuđipfi hanu kha bammbiri

Tsumbo ya dayari

Musumbuluwo, 23 Luhuh 2008

Khotsi anga vho mmbidzela kamarani yavho zwenezwi mme anga vha kha ɔi tou bva u ɕuwa. Vha ri ndi fanela u ɔa ɔuvha ɕiwe na ɕiwe nda adzela mmbete wavho. Ndi tshe ndo ima vha mbo ɔi ntsukumedzela kha mmbete vha n... A vho ngo nndonda ndi tshi vhea mukosi wa vhuɕungu.

Tshe vha amba ndi uri 'wa tou zwi munyu, wo fa.

ɕavhuhili 24 Luhuh 2008

Mme anga vha khou bva. A vha ɔivhi uri vho ntsia khakhathini. Heɕi ɕiduna ndi a ɕi vhenga. Hone ndi khotsi anga vha vhuɕuma-shu? ɕo vula vothi...

Heyi ndi tsumbo ya dayari ya riwana ane a khou tambudzwa nga khotsi awe lwa vhudzekani

5.6 GARAȦ YA THAMBO

Vhunga na dzina ɕi tshi tou ɔibula, garaȦ ya thambo mushumo wayo ndi u ramba. Vhathu vha nga rambelwa zwithu zwo fhambanaho- vhuȦambo ha mabebo, munyanya wa mbingano, vhuȦambo wa zwa pfunzo, na zwiwe. Mafhungo mahulwane ndi u dzhiela nȦa tshivhalo tsha maipfi tsho lavhelelwaho uri a songo vha maȦukusa kana manzhisa.

Tsumbo ya garaȦ ya thambo

Kha vha ɔe vha takale na riȦe. U vha hone havho vhuȦamboni ha u pembelela **MARANDELA SINGO**. Kha u vuledza hawe pfunzo zwi ɔo vha zwa ndeme kha riȦe.

Zwododombedzwa zwa vhuȦambo zwi nga nȦila I tevhelaho:

ɔuvha: 2 Shundunthule 2010
Fhethu: Holoni ya lushaka ya Mutale
Tshifhinga: Iri ya 10
Kuambarele: Ku si kwa fomaȦa

RSVP: Livhuwani kha 082 999 3322

Shandukani kha 083 777 4564

LWENDO LWO VULEDZEA

MIFHULULU

MIFHULULU

MIFHULULU

MIFHULULU

5.7 GARAṬA YA POSWO

Hu na nḡila nnzhi kana dzo fhambanaho dzine vhatu vha dzi shumisa kha u rumela milaedza yo fhambanaho fhethu kana kha zwithu zwo fhambanaho. Hone-ha edzonu pfa uri garaṭa ndi mini:

- Garaṭa ya poswo ndi garaṭa ine ya shumiswa kha u rumela milaedza nga poswo.
- Mulaedza u rumelwa nga garaṭa heyi u sina fulobo.
- Ndi garaṭa yo itwaho hu na nḡivho ya uri i nga shumiswa nga yone ine sa mulaedza wo tou poswaho.
- I nga vha gararaṭa ṭhukhu i re na tshifanyiso kha ḡinwe siaṭari ngeno kha ḡinwe hu tshikhala tshine khatsho ha nwalwa mulaedza
- I nga vha garaṭa ya masiaṭari mavhili ḡinwe ḡi ḡa tshifanyiso ngeno ḡinwe ḡi ḡa ḡiresi na tshiṭemembe.

Miṅwe ya mishumo ya garaṭa ya poswo asiya:

- U rumela milaedza mipfufhi.
- U ramba
- U fhulufhedza
- U fhululedza
- U hambudza
- U tamela mashudu
- U ṭuṭuwedza na zwiṅnwe.
- Vhubvaḡuvha, Vhukovhela, Devhula, Tshipembe, U livhana na, tsini, murahu, phanḡa, fhasi, Tshanḡa tshauḡa na tshamonde, U khona, u tsa, u gonya.

Tsumbo ya garaṭa ya poswo

<p>TSHIṬEMMBE</p> <p>Kha khonani ya nga Rudzani</p> <p>Afha ndi tama u livhuha khonani na mashaka kha u ntikedza. Ndi livhuha thuso ya masheleni na mihumbulo nga tshifhinga tsha munyanya wa khaladzi anga</p> <p>Wavho</p> <p>Funanani</p>	<p>Rudzani Manngo PO Box 585 Shayandima 0927</p>
--	--

5.8 U DADZA FOMO

Shango line ra khou tshila khalo ndi shango line la toda ri tshi dadza fomo kha vhunzhi ha zwithu zwine ra vha ri tshikhou zwi toda. Ndi kha dzenedzi dzi fomo dzine ra wana vhuvha ha muthu ho dodombedzwa.

Tsumbo ya fomo ya u apulaya mushumo:

A. POSWO YO KUNGEDZELWAHO	
Tshiimo tshine tsha khou apulayelwa (sa) <i>Thoho ya tshikolo tsha Mbilwi</i>	Muhasho we tshiimo tsha kungedzelwa khatsho: <i>Muhasho wa Pfunzo ya Mutheo</i>
Nomboro ndaula (sa kha khungedzelo) <i>2012/045</i>	Arali vha newa mushumo vha nga thoma lini KANA vhanga shuma lwa u onesa lwa tshifhinga tshingafhani kha mutholi wavho wa zwino? <i>01 Thangule 2012</i>
Ndivho ya u apulaya mushumo (Kha vha n'wale mafhungo mararu)	<i>U bveledza luambo lwa Tshivenḁa. U fhaḁa na u vhulunga mvelele ya Tshivenḁa. U alusa vhukoni ha u vhala Tshivenḁa.</i>
B. ZWIDODOMBEDZWA ZWA VHUḁE	
Tshifani	<i>Tshikota</i>
Madzina	<i>Thendo, Mangalani</i>
Nomboro ya vhuḁe	<i>9509110354080</i>
Murafho	<i>Murema</i>
Mbeu	<i>Tshiduna</i>
Vha na vuholefhali?	<i>Hai</i>
Vha mudzulapo wa Afrika Tshipembe?	<i>Ee</i>
Arali i hai, vha wa lushaka lufhio?	<i>A zwi todei</i>

C. RI VHA KWAMA						
Luambo lu no takalelwa kha vhudavhidzano?				<i>Luisimane</i>		
Nomboro ya luṅingo nga tshifhinga tsha mushumo				0159704250		
Nḡila ya vhudavhidzani yo no				Poswo	imeiji X	fekisi
Zwidodombedzwa zwa vhudavhidzani (zwa afho nṅha)				<u><i>thendo@yahoo.com</i></u>		
D. DZINDALUKANYO						
Dzina ḵa Tshikolo / Thekhnikaḵa College		Pfunzo dza nṅhesa		Nwaha		
Yunivesithi ya Venḡa		BA		1990		
Yunivesithi ya Kapa		MA		2001		
Ngudo dza zwino (Tshiimiswa na ndalukanyo): PhD, Yunivesithi ya Limpopo						
E. TSHENZHEMO YA MUSHUMO ⁵ (A vha litshe arali vho ṅekedza kharikhuḵamu vithae)						
Mutholi (na wa zwino)	Tshiimo tsho farwaho	U bva		U swikela		Ndivho ya u tutshela mushumo
		Nwedzi	Nwaha	Nwedzi	Nwaha	
<i>Muhasho wa Pfunzo</i>	<i>Mudededzi</i>	<i>Phanda</i>	<i>1991</i>	<i>Fulwi</i>	<i>2002</i>	<i>Nyaluso</i>
<i>Muhasho wa Pfunzo</i>	<i>Thoho ya muhasho</i>	<i>Fulwana</i>	<i>2002</i>	<i>Fulwi</i>	<i>u swikela zwino</i>	<i>Nyaluso</i>
Arali vho vhuya vha tholwa kha tshumelo dza lushaka kha vha sumbedze arali hu na hu na zwine zwa ita uri vha si tholwe hafhu.					Ee	Hai
Arali hu ee, kha vha ṅee dzina ḵa uyo muhasho.					A zwi ṅoḡei	

F. DZINYAMBO (Kha vha ñwale <i>u lingedza, u kona, u konesa</i>)		
Tshivenda	U amba	<i>U konesa</i>
	U vhala	<i>U konesa</i>
	U ñwala	<i>U konesa</i>
Luisimane	U amba	<i>U konesa</i>
	U vhala	<i>U konesa</i>
	U ñwala	<i>U konesa</i>
Tshivhuru	U amba	<i>U lingedza</i>
	U vhala	<i>U kona</i>
	U ñwala	<i>U lingedza</i>
G. THEMENDELO (A vha litshe arali vho ñekedza kharikhujamu vithae i re na zwidombedzwa)		
Dzina	Vhushaka havho navho	Luṅingo (tshifhinga tsha
<i>JT Mulaudzi</i>	<i>Ṱhoho ya Tshikolo</i>	<i>0159628327</i>
<i>BR Bele</i>	<i>Muraḁo wa Siviki</i>	<i>0159720468</i>
<i>NN Mashavhela</i>	<i>Dokotela wa muṰa</i>	<i>0158902344</i>
Ndi a ana uri mafhungo oṰhe o fhelela na hone ndi one na uri o lulama u ya nga ha ñdivho yanga. Ndi a zwi ḁivha uri mafhungo a si one e a ñetshedzwa a ḁo ita uri khumbelo yanga i bviswe kana ndi thathiwe mushumoni		
Tsaino: <i>T.M. Tshikota</i>		Datumu: <i>30 Lambamai 2010</i>